

БУДДІЙСЬКА ТЕОРІЯ ОСОБИСТОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ

Ніколаєвський С.Є.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут» м. Харків*

Мета цієї роботи - описати буддійський погляд на теорію особистості, що з'явився більше двох тисяч років тому й описаний у праці під назвою «Абхідхарма». Центральним аспектом у буддійському погляді на природу психіки людини і її будову є вчення про дхарми, одиниці психофізичного досвіду.

Психіка й особистість у буддизмі не є цільними, а складаються з безлічі взаємозалежних частин, дхарм. Вони об'єднані в п'ять скандх (основних видів психічних процесів). Дхарми - миттєві, вони виникають і відразу зникають, на їхнє місце приходять інші дхарми причинно-обумовлені або органами почуттів, або психічними процесами.

Звернення буддійських теоретиків до сфери свідомості, психічного життя дозволило їм багато століть тому назад вирішити так званий парадокс психічних процесів, поняття про який склалося в західній сучасній психології порівняно недавно. Суть його в тім, що наша психіка може бути описана тільки в термінах зовнішнього світу або іншої свідомості, якому вона аж ніяк не тотожна. Адекватна мова опису психічних процесів залишається, строго кажучи, неповною, хоча насправді об'єктивний підхід створюється психологією з 1879 року.

Основними рушійними мотивами людини є танкха (спрага), бажання переживання позитивних почуттів. Танкха відбувається на несвідомому рівні й проявляється навіть у неусвідомленому повороті голови. На основі спраги формується прихильність (якщо спрага задоволена) і бажання відчувати знову, - або ж гнів і ненависть (якщо спрага не була задоволена) і бажання домогтися свого.

На основі домінуючих почуттів, емоцій, буддійська психологія виділяє шість основних типів характеру. Кожен тип характеру має яскраво виражені, властиві йому риси, будь то агресія, заздрість, страх і т.ін. Таку класифікацію можна застосувати й у сучасній психотерапії, тому що буддійська психологія пропонує кожному типу індивідуальні практики по боротьбі з негативними емоціями й негативними рисами характеру (психокорекція). Однак є й загальна для всіх типів практика. Буддизм пропонує віпассану. Практика будується на інтроспекції, головна мета якої виявити причину, корінь негативного психічного фактора. Метою буддійських практик є розвиток у людині співчуття й усунення неврозів. Тому такий вид психотерапії може виявитися корисним для практикуючих психологів сучасності.